

O DVEH GEOGRAFSKIH EKSKURZIJAH V ALPE IN SOSEŠČINO, O IZBIRI POTI IN STROKOVNI UČINKOVITOSTI

Jurij Kunaver

UDK 91(234.3):371.233

O DVEH GEOGRAFSKIH EKSKURZIJAH V ALPE IN SOSEŠČINO, O IZBIRI POTI IN STROKOVNI UČINKOVITOSTI

Jurij Kunaver, dr., Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija

Bližnje Vzhodne Alpe ter njihovo južno in severno obrobje nudijo številne možnosti za spoznavanje njihovih fizičnogeografskih in družbenogeografskih značilnosti. Dve ekskurziji, ena za učitelje in druga za študente sta imeli marsikaj skupnega, a tudi različnega, kar lahko pride prav bodočim načrtovalcem takih oblik izobraževanja.

Zavod za šolstvo in šport Ministrstva za šolstvo in šport, organizacijska enota v Kranju je pod vodstvom prof. Nevenke Cigler konec aprila 1996 organiziral zanimivo ekskurzijo v Alzacijo s prečkanjem

UDC 91(234.3):371.233

TWO EXCURSIONS TO ALPS AND THEIR IMPACT ON EDUCATION OF STUDENTS AND TEACHERS

Jurij Kunaver, Dr., Department of Geography, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

The Eastern Alps, as well as their southern and northern surroundings, are very suitable destination for educational excursions, either for students or for teachers. Two excursions with their advantages and disadvantages have been discussed in the article.

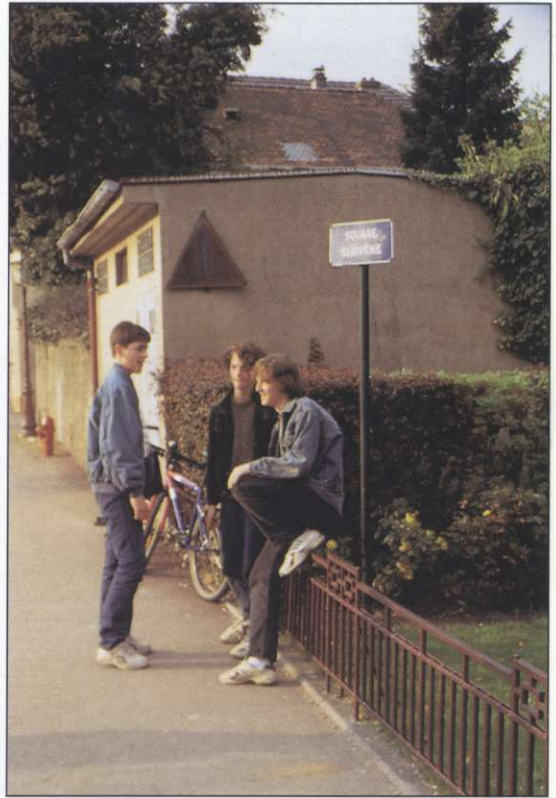
Alp za učitelje geografije. Na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete smo za študente geografije leto dni pozneje organizirali podobno ekskurzijo po deloma isti, le deloma spremenjeni poti. V tem pris-

Slika 1: Razlaga pri izviru Donave v Donaueschingenu, iz katere vzemo, da je bilo na izviru Donave alemansko naselje Esko že v 6. stoletju. (Foto: J. Kunaver.)

Slika 2: Spomenik »jugoslovanskim« deportirancem v Saint Marie aux Mines. (Foto: J. Kunaver.)

Slika 3: Slovenski trg v Saint Marie aux Mines. (Foto: J. Kunaver.)

pevku na kratko poročamo o poteku obeh eskurzij, o bolj ali manj uspešnih organizacijskih in vsebinskih pristopih, da bi s tem opozorili na morebitne posnelce. Upamo, da je v nadaljevanju kaj uporabnega tudi za organizacijo šolskih eskurzij, saj so Alpe tako blizu, a jih vse premalo poznamo.

Eskurzija v Alzacijo je imela namen udeleženecem tudi med potjo pokazati čim več. Zaradi mota »premagovanje meja« smo bili udeleženci bolj kot navadno pozorni na posamezne mejne postopke in zlasti na uveljavljanje »Schengenskega sporazuma«. Na meji med Švico in Nemčijo v Listenu bližju Bodenskega jezera se je skoraj enournim postopkom ta problem pokazal najbolj drastično. Vodstvo kranjske eskurzije je izbralo prečno pot čez Alpe, in sicer po meji med Zahodnimi in Vzhodnimi Alpami z vzponom iz doline Lago di Como čez prelaz Splügen (2113 m) v dolino Via Mala oziroma v dolino Zadnjega in Zgornjega Rena. Omenjenemu prelazu smo se morali zaradi snega ogniti čez Julier Pass

(2284 m). Eskurzija se je čez noč ustavila v kneževini Lihtenštajn, nato pa smo nadaljevali pot po severnem obrežju Bodenskega jezera do vrtnarskega otoka Reichenau, od tam pa dalje čez pokrajino Hegau v Donaueschingen ter dalje mimo izvira Donave čez Schwarzwald in renski tektonski jarek v Saint Marie aux Mines, staro rudarsko mesto v Alzaciji. V njem je bilo najprej na programu spoznavanje stare tkalske obrti ter rudnega in mineraloškega bogastva, v širši okolici pa alzaškega vinogradništva ter mest Colmarja in Strasbourg. V Saint Marie aux Mines so nam domačini ustvarili prijetno vzdušje tudi zaradi pobratimstva med njimi in Tržičem.

Izbiranje najbolj primerne eskurzijske poti ni lahka stvar in je odvisna od njenih ciljev, pogosto pa tudi od kraja prenočevanja. Na študentski eskurziji smo se veliko bolj posvetili Vzhodnim Alpam in južnemu ter severnemu obrobju. Zaradi razmeroma kratke eskurzije je bilo treba s Padsko nižino opraviti v enem dnevu. Od prvotnega širšega programa je ostal le kraj-

Slika 4: Udeleženci kranjske ekskurzije pred Evropskim parlamentom v Strasbourgu.
(Foto: J. Kunaver.)

ši ogled Padove in Verone ter morenske pokrajine vzhodno in južno od Gardskega jezera. Posebej poučen je bil obisk spominskega parka pri S. Martino della Battaglia, kjer je bila leta 1859 pri bližnjem Solferinu znamenita bitka med Francozi in Avstrijci, pomembna za italijanski »Risorgimento« ali združitev Italije, ter za ustanovitev Rdečega križa. S 65 m visokega spominskega stolpa je mogoče pregledati vso bližnjo in daljno okolico južno od Gardskega jezera, značilno po številnih podolgovatih čelnih morenskih nasipih, ki jih je zapustil adiški ledenik. Prvi dan se je končal v Roveretu po dolgotrajni vožnji ob zahodni obali Gardskega jezera. Naslednji dan je bil posvečen italijanskim Dolomitom z začetkom v Val Cembra, severovzhodno od Trenta. To območje je znano po rdečkastemu bozenskemu porfirju, ki prevladuje na obsežnem ozemlju srednjega Poadižja vse do obrobja Dolomitov. Uporaben je zlasti v cestnem gradbeništvu in nekoč smo te porfirske plošče uporabljali tudi za tlakovanje pločnikov v Ljubljani. Segonzano in njegove zanimive zemeljske piramide so bile naslednji cilj, saj jih je na območju Alp težko videti. Morda o tem zanimivem denudacijskem pojavu več kdaj prihodnjič. V tej zvezi

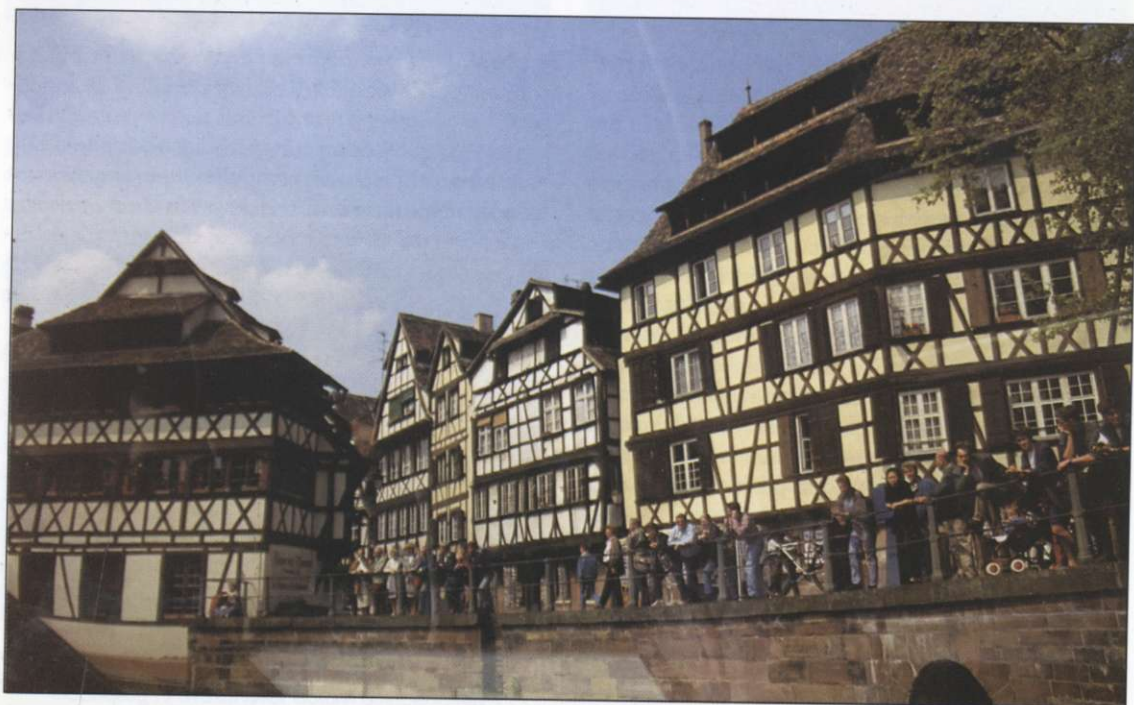
je potrebna omemba, da vse do dneva pred obiskom ni bilo mogoče dobiti zanesljivih podatkov o dostopnosti, ker se verjetno nismo obrnili na pravi naslov. Danes je to najbolje prepustiti turistični agenciji, ki najbolje zna ali bi morala znati poiskati pravo pot do informacij, čeprav ne brez sodelo vanja vodstva ekskur-

Slika 5: Srečanje udeležencev kranjske ekskurzije s slovenskima predstavnikoma v Evropskem parlamentu veleposlanico Majdo Tovornikovo in gospodom Pogačnikom. (Foto: J. Kunaver.)

Slika 6: Slovenska zastava (desno poleg slovaške) visi pred Evropskim parlamentom od včlanitve leta 1993. (Foto: J. Kunaver.)

Slika 7: Strasbourg slovi po arhitekturi prekladne gradnje in po številnih prekopi. (Foto: J. Kunaver.)

zije. Za kratko spoznavanje Dolomitov, njihove geološke, geomorfološke in turistične funkcije je zadoščalo, da smo prek Predazza in Canazeia dosegli Passo di Sella (2214 m). Od tam smo preko prelepe doline Val Gardena in krajev Ortisei/St. Ulrich dosegli brenersko cesto in se med potjo na kratko ustavili še v Brikenu/Bressanone. Sledil je prelaz Brenner s spoznavanjem njegovega prometnega pomena, nato pa vožnja do Landecka, z žrtvovanjem Innsbrucka.

Landeck je na razcepu treh dolin in tam se lahko odločimo bodisi za arlbersko smer, bodisi za pot po zanimivi ledeniški dolini Paznaun, ki nas privede pod ledenike in vrhove Silvrette, ali pa se odtod odpravimo v švicarski Engadin do St. Moritza in do ledenika Morteratch. Izbrali smo si to smer, vendar čez prelaz Fluela (2383 m) s ciljem v Davosu. Med potjo kar mrgoli primerov ledeniškega reliefa, zlasti pa v dolinah Enschma in Serlig, medtem ko je Davos sam primer enega od najbolj klasičnih turističnih krajev v Švici. Zgornjerenska dolina ne nudi toliko zanimivosti (če se nam mudi naprej), a je zato po njej hitro mogoče doseči Bodensko jezero, ter ob njegovem južnem robu spoznavati učinke blage klime in se morebiti ustavitviti v bogatem botaničnem vrtu na otoku Mainau. Obe ekskurziji sta dalje potovali skozi pokrajino Hegau, severozahodno od jezera, iz katere se dviga cela vrsta priostrenih a nevisokih ostankov vulkanov. Donaueschingen je med drugim znan po izviru Donave poleg gradiča von Fuerstenbergov, ki je umetno urejen in polepšan, in daje priložnost za obravnavanje tega pomembnega evropskega veletoka. V mestu je tudi znan nemški center za stalno spopolnjevanje učiteljev, kjer prijazno sprejmejo vsakega gosta. Nedaleč stran je staro sliko vito mestece Villingen, tudi vredno ogleda. Širša okolica nudi pogled za značilne kveste, ki so s strmimi, neskladnimi pobočji obrnjene proti zahodu in severozahodu. Tu smo v deželi Baden Württemberg, ki v zgodovinskem in geografskem smislu nudi veliko zanimivosti in je prek Trubarja povezana tudi z našo zgodovino. Za zgornji tok Donave je značilno, da s svojima izvirnima krakoma Brigach in Breg seže pravzaprav že na obronke Schwarzwalda. Toda malo je znano, da je imela Donava nekoč še daljši tok, ki je segal do Švicarske planote. V najmlajših geoloških obdobjih je prišlo do podaljšanja Rena na račun Donave in do številnih pretočitev, na primer do obglavljenja donavskega pritoka Aitrach pri Blumbergu po renskem pritoku Wutach. Ta geomorfološki pojav je tako znan, da se o njem učijo tudi v šolah in je v ta namen založba Klett iz-

dala komplet prosojnic z njegovo nazorno razlago. Donavi v zgornjem odvzema vodo tudi podzemeljsko kraško odtekanje vode pri Tutlingenum, ki se pojavi na dan v enem od pritokov Rena.

Študentska ekskurzija se je vračala čez klimatsko in kmetijsko morda še zanimivejšo severno obalo Bodenskega jezera, kjer so nepregledni nasadi vinogradov in sadovnjakov. Švabsko-Bavarski planoti se na povratku ni bilo mogoče posebej posvetiti, a vsaj omemba rek Riss, Günz, Mindel in Würm, ki tečejo v Donavo, ni smela izostati. Ostal je še zadnji cilj, obisk Salzburga in Salzkammerguta. V danih časovnih okvirih se je bilo mogoče ustaviti le v Halštatu in z žičnico obiskati ledeno jamo Rieseneiswelt. Tu je bila priložnost za pojasnilo o nastanku Severnoalpeniških Alp, o nastanku jam in visokogorskega kraša, kar vse močno spominja na slovenske Alpe. Vračanje čez Bad Aussee in Bad Mitterndorf in nato po dolini Ennsa južno od Dachsteina in nazadnje čez Radstatske Ture je omogočilo udeležencem zaokroženo spoznavanje sosednjega alpskega sveta.

Spoznavanje geoloških in geomorfoloških značilnosti je bil eden od poudarkov obeh ekskurzij. V Alpah je za to obilo priložnosti, vendar se je izkazalo, kot že večkrat, da je za izbrano ekskurzijsko pot vedno težko najti dovolj podrobne geološke karte, ki niso enako naprodaj kot topografske ali turistične. Samo z njimi je mogoče prepoznati konkretne kamnine. Ta problem je mogoče rešiti bodisi s predhodnim ogledom, bodisi s prošnjo lokalnim geologom za strokovno pomoč, ali s prošnjo domačim geologom za spremstvo, ali vsaj za pomoč pri določevanju zbranih geoloških vzorcev. Strokovna priprava za spremljanje poti je izrednega pomena, zlasti če pri njej sodeluje večina udeležencev. Vendar je v tej zvezi težko navesti vsaj en primer ekskurzij v preteklosti, kjer bi poročevalci govorili izključno samo o pokrajini, skozi katero potuje ekskurzija, in bi pri tem lahko suvereno opozarjali na krajevne posebnosti in zanimivosti. Ta ideal je mogoče doseči le z dobro poprejšnjo terensko pripravo vodstva ekskurzije in le v redkih primerih se mu lahko pridružijo še udeleženci.

Pri obeh ekskurzijah, zlasti pri študentski, je bilo treba spoštovati ozke časovne okvire. Kljub temu smo uspevali na dan vsaj dve do tri ure spoznavati geografsko problematiko izven avtobusa, zlasti s krajšimi pohodi. Tak način je sine qua non za učinkovitost vsake ekskurzije ali terenskih vaj ne glede na vrsto udeležencev, še boljši pa bi bili kar vsakodnevni nekajurni ogledi, pohodi, terensko raziskovanje in podobno.